

ktüel Arkeoloji

Kasım - Aralık 2017 / 60 / 15 TL / Kıbrıs 17.5 TL

10. yıl

#TürkiyeninArkeolojiDergisi

60. sayı

Uygarlığı yeniden yazmak

ANADOLU'DA

YENİ KEŞİFLER

Beşiktaş Kazıları

Aşıklı Höyük

Karkamış

Kanlıtaş Höyük

Van Kalesi

Zeus Bronton

Tüpras

MERSİN'DE GEMİ BATIKLARI - NICOMEDIA LAHİTLERİ - AIGAI - SMYRNA - DOMUZTEPE - SOĞMATAR - TRIPOLIS - ÇATTEPE

Editörden...

10. YIL 60. SAYI

Amacımız sadece bir dergi yayınlamak değildi elbet. Hayallerimiz ve umutlarımız ile 10 yıl önce yola çıkmış, arkeolojiyi toplumla buluşturmayı planlamıştık. Yaptığımız işe hiçbir zaman sadece dergi olarak bakmadık. Daha çok üzerinde yaşadığımız bu coğrafyaya karşı köklü bir saygı, tanıma, koruma ve paylaşma sorumluluğu ile bir STK gibi çalıştık. Bu coğrafya için arkeolojinin sadece arkeoloji olmadığını biliyorduk. Arkeolojiyi evinden çıkarmak ve toplumun ortak bir paydası yapmak için var gücümüz ile ürettik.

10 yıl içinde binlerce arkeoloji haberi paylaştık. Sayısız kazı, araştırma ve onlarca konu işledik. Her bir sayı, her bir içerik, her bir başlığımız üzerinde yaşadığımız bu zengin coğrafyanın yaşanmışlıklarını ve onlardan geriye kalan kalıntılarını en doğru şekilde anlatmak, sahip çıkmak ve korumak için özenle seçildi. Hem Türkiye'den hem de dünyanın birçok ülkesinden sayısız akademisyenin çalışmalarını okuyucularımız ile buluşturduk. Tematik içerikler ile arkeolojinin sadece arkeoloji olmadığını göstermeye çalıştık. Arkeolojiyi bir araç olarak kullanıp, geçmişi bugünün önüne sunmaya gayret ettik. Bu nedenle göç, şiddet, kadın, karmaşık toplumlar gibi çok önemli sayılara imza attık. Yaptığımız her proje, hazırladığımız her bir kapak ve attığımız her bir başlık bizi bu sorumlulukla okuyucu karşısında sınıdı. Bu da bizim 10 yıldır Türkiye'nin çok okunan yayınları arasında yer edinmemizi sağladı.

"Bağımsız" bir "arkeoloji" dergisi olarak 10 yıl boyunca, aralıksız, iki ayda bir yeni bir sayı yayımlamamızı sağlayan destekçilerimizin, sponsorlarımızın sevgisi ve yaptığımız işe duydukları güven bizi her zaman daha da umutlandırdı. Sayın Ömer KOÇ Beyefendi başta olmak üzere KOÇ HOLDİNG'in, TÜPRAŞ'ın sağladığı sponsorluk desteği, hiç eksiltmeden söylemek gerekir ki, derginin okuyucuya ulaşmasının ardındaki en büyük güçtür. Aktüel Arkeoloji adına, okuyucularımız ve korumaya anlatmaya çalıştığımız bu coğrafya adına kendilerine müteşekkirimiz. İyi ki varsınız! TÜPRAŞ'ın sponsorluğu sayesinde bir arkeoloji dergisi bu coğrafyada "bağımsız" olarak yayımlanabiliyor. Ve elbette ilk yayımlandığımız günden bugüne her daim desteğini ve dostluğunu yanımızdan hiç eksik hissetmediğimiz Sayın İzel Levi COŞKUN ve MAZARS DENGE'ye de sonsuz teşekkür ederiz. Bizi 10 yıldır takip eden okuyucularımıza, yazıları ile yer alan tüm hocalarımıza, görselleri ile dergimizi zenginleştiren tüm fotoğrafçılara sonsuz teşekkür ederiz. Bu coğrafyada var olmaktan ve Aktüel Arkeoloji Dergisi'ni sizinle buluşturmaktan mutlu ve gururluyuz.

10 yıl önce yola çıktığımızda her birimiz pırıl pırıl gençlerdik. Her birimizin bir umudu vardı. Zamanla birçoğumuz gitti, birçoğumuz geldi ama umudumuzu ve enerjimizi hiç kaybetmedik. Şimdi geriye dönüp baktığımızda, 10 yıl içinde bizimle yola çıkan her bir dostun, yol arkadaşlarımızın emeğinin ve heyecanının damlamadığı tek bir satırın, tek bir kapağın, tek bir içeriğin, tek bir amacın olmadığını görmek bizi mutlu ediyor. İyi ki varsınız ve iyi ki Aktüel Arkeoloji'nin parçası oldunuz. Her canlı ölür ama insan yaptığı ile yaşar. Siz de, biz de Türkiye arkeolojisinin bir köşe taşı olarak dergi ile birlikte hep yaşayacağız.

Gelecek yıllar için en büyük projemiz Türkiye Arkeolojisi Vakfını kurmak olacak. Bu projeye destek vermek isteyen herkesi bekleriz.

İyi okumalar,

MURAT NAÇIŞ

Aktüel Arkeoloji Dergisi

AKTÜEL ARKEOLOJİ BASIN YAYINCILIK TURİZM ORG. LTD. ŞTİ
www.aktuelarkeoloji.com.tr

Yazı İşleri Müdürü Murat NAÇIŞ
muratnagis@aktuelarkeoloji.com.tr

Yayın Koordinatörü Ayşe TATAR
aysetatar@aktuelarkeoloji.com.tr

Editör Deniz GENÇEOLU
denizgenceolu@aktuelarkeoloji.com.tr

Görsel Yönetmen İsmail YILDIZ
grafik@aktuelarkeoloji.com.tr

Asistan Seda ÜLGER
sedaulger@aktuelarkeoloji.com.tr

Fotoğraf Editörü Aykan ÖZENER
fotograf@aktuelarkeoloji.com.tr

Bilişim Danışmanı JBM Interactive
internet@aktuelarkeoloji.com.tr

Çeviriler Ayşe TATAR, Deniz GENÇEOLU

ARKEOLOJİ TRAVEL
www.aktuelarkeolojitravel.com
info@aktuelarkeoloji.com.tr

ARKEOLOJİ DÜKKANI
www.arkeolojiodukkani.com

Proje Koordinatörü Gülferm ORANER
gulfermoraner@arkeolojiodukkani.com

AKTÜEL ARKEOLOJİ YAYINLARI
www.aktuelarkeolojiyayinlari.com

Yazınsal ve Görsel Katkıda Bulunanlar

Prof. Dr. Mehmet İşikli, Prof. Dr. Mehmet Özhanlı, Prof. Dr. Mihriban Özbaşaran, Prof. Nicolò Marchetti, Doç. Dr. Ali Umut Türkcan, Doç. Dr. Bahadır Duman, Doç. Dr. Erkan Konyar, Doç. Dr. Halil Tekin, Yrd. Doç. Dr. Akin Ersoy, Yrd. Doç. Dr. Fulya Dedeoğlu, Yrd. Doç. Dr. Gökhan Mustafaoglu, Yrd. Doç. Dr. Güliden Ekmen, Yrd. Doç. Dr. Hakan Öniş, Yrd. Doç. Dr. Haluk Sağlamtimur, Yrd. Doç. Dr. Hamza Ekmen, Yrd. Doç. Dr. Hüseyin Sami Öztürk, Yrd. Doç. Dr. İşıl Özsaat-Kocabaş, Yrd. Doç. Dr. Yusuf Albayrak, Yrd. Doç. Dr. Yusuf Sezgin, Yrd. Doç. Dr. Zafer Derin, Abdurrahman Aktaş, Ali Güney, Buket Beşikçi, Güneş Duru, Hasan Hüseyin Baysal, İnan Aydoğan, Metin Bahtan, Rıdvan Gölçük, S. İrem Mutlu, Semih Mutlu, Serdar Aslan, Yaşam Kaya, Zeynep Kızıltan

Kapak Görseli

Alan F Doğu'dan insan biçimli pişmiş toprak bir lahdin kapağı (MÖ 5. yüzyıl), Karkamış

Yönetim Yeri

İstiklal Caddesi, Asmalı Mescit Mahallesi, Balyoz Sokak, Güzel İşhanı, No.8 Kat.4 Beyoğlu 34430 İstanbul (+90) 212 244 25 02
www.aktuelarkeoloji.com.tr - www.arkeolojiodukkani.com
info@aktuelarkeoloji.com.tr

ISSN 1307 5756

Dağıtım YAYSAT

Basım Yeri

Şan Ofset Matbaacılık San. ve Tic. Ltd. Şti.
www.sanofset.com

Hamidiye Mah. Anadolu Cad. No:50 Kâğıthane / İstanbul
Tel: +90 212 289 24 24 / Sertifika No: 12049

Yazıların tüm sorumluluğu yazarlara aittir. Derginin Dili Türkçedir. 2 aylık süreli yayınlardır, basın meslek ilkelerine uyar. Tarih, Kültür Sanat Arkeoloji, konularında yayınlardır. Yayın çalışmaları ve yönetim- idari çalışmalar kişilerin gönüllü katılımı ile gerçekleştirilmektedir. "Aktüel Arkeoloji Dergisi'nin yayını projesi TÜPRAŞ'ın desteği ile sürdürülmektedir".

İÇİNDEKİLER

06 ERKAN KONYAR

Van Kalesi Höyüğü'nde Köpek Gömüsü

08 NICOLÒ MARCHETTI

Karkamış'ın Hitit Dönemi Yeni Keşiflerle Aydınlanıyor

10 MEHMET ÖZHANLI

Pisidia Antiokheiası: Men Tapınağı ve Kutsal Alanı

14 HAKAN ÖNİZ

Mersin'de 18 Yeni Antik Gemi Batığı

18 YUSUF ALBAYRAK, S. İREM MUTLU, SEMİH MUTLU

Soğmatar Nekropolünde Yeni Keşifler

20 GEZİ YAŞAM KAYA

Aigai: Keçilerin Hükümünde bir Medeniyet

24 YUSUF SEZGİN

Aigai: Yuntdağı'nın Güzeli

28 HÜSEYİN SAMİ ÖZTÜRK, ABDURRAHMAN AKTAŞ

Zeus Bronton Kült Alanı

30 MİHRİBAN ÖZBAŞARAN, GÜNEŞ DURU

Aşıklı Höyük

36 BAHADIR DUMAN

Tripolis Ad Maeandrum

40 ZAFER DERİN

Yeşilova Höyüğü

44 HALİL TEKİN

Domuztepe

50 FULYA DEDEOĞLU, HASAN HÜSEYİN BAYSAL

Ekşihöyük Kazıları

54 RIDVAN GÖLCÜK

Nicomedia Uyanıyor

58 AKIN ERSOY

Dün-Bugün: Smyrna-Izmir

64 ALİ UMUT TÜRKCAN

Kanlıtaş Höyük

70 MEHMET IŞIKLI, BUKET BEŞİKÇİ

Ayanis Kalesi Podyumlu Salonu

74 SERGİ

Likya Pentekonterleri ve Apollonları

78 RÖPORTAJ

Zeynep Kızıltan ile Beşiktaş Metro Kazıları ve İstanbul Üzerine

88 HALUK SAĞLAMTİMUR, İNAN AYDOĞAN

Çattepe Höyük

94 IŞIL ÖZSAİT-KOCABAŞ

Yenikapı 12: Marmara Denizi'nde Bir Orta Çağ Teknesi

98 HALUK SAĞLAMTİMUR, METİN BATIHAN

Başur Höyük

102 HAMZA EKMEK, GÜLDEN EKMEK, GÖKHAN MUSTAFAOĞLU, ALİ GÜNEY

İnönü Mağarası

Zafer DERİN

YEŞİLOVA HÖYÜĞÜ

İZMİR'İN PREHİSTORİK YERLEŞİM ALANI

Yeşilova Höyüğü'nde yürütülen arkeobotanik araştırmalarda bazı kapların dip kısımlarında üzüm çekirdeklerine rastlandı. Karbonlaşmış durumdaki üzüm, üzüm sapı ve çekirdekleri, İzmir'deki üzüm yetiştiriciliğinin en az 5.000 yıl önce başladığını ortaya koyuyor. Sözünü ettiğimiz üzüm çekirdekleri ve kalıntıları, Herodotos'un "Smyrna'nın gül ve bal kokulu muskhatos" olarak söz ettiği, Foça yoluyla Sicilya'ya ulaşan ve Fransa'da Muscat de Frontigna adını alan Bornova Misketi'nin ilk yetiştiği topraklardan biri olduğunu kanıtlıyor.

Erken Tunç
Çağı üzüm
çekirdekleri.
©Yeşilova
Höyüğü Kazı
Arşivi

Yassitepe Erken Tunç Çağı basit toprak mezarı. ©Yeşilova Höyüğü Kazı Arşivi

Altta: Erken Tunç Çağı koku şişesi. ©Yeşilova Höyüğü Kazı Arşivi

izmir'in prehistorik yerleşim alanı Yeşilova Höyüğü'nde 2005 yılından bu yana sürdürülen kazı çalışmaları, 2016 yılında yeni bir çalışma programı kapsamında bütün bir yıla yayılacak şekilde başladı. Amaç, kazı çalışmalarını Yeşilova Höyüğü Ziyaretçi Merkezi gibi alt yapısı tamamlanmış bir arkeolojik alanın kentin merkezinde olma ayrıcalığından yararlanarak, hem üniversitenin bilimsel araştırmalarını hem de toplumun eğitim çalışmalarını da destekleyecek nitelikte bir çalışmaya dönüştürmektir. Böylece, 2016 yılında İzmir Büyükşehir Belediyesinin Yeşilova Höyüğü Kazılarını desteklemeye yönelik protokolün Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından onaylanmasının ardından Bakanlığın ve Bornova Belediyesinin desteğiyle

le başlayan kazı çalışmaları 9 aya yakın sürdü. Yeşilova Höyüğü kültür katlarının bilinmeyen ve soru işareti oluşturan tabakalarında yoğunlaşan arazi çalışmaları sırasında Neolitik Dönem ve Erken Tunç Çağı süreçlerine ilişkin yaklaşık 800 metrekarelik bir alan kazıldı.

Yeşilova Höyüğü'nün merkezindeki alanlarda devam eden Neolitik Döneme ilişkin kazı çalışmalarında yeni mimari kalıntılara ulaşıldı. Yeşilova Höyüğü Neolitik yerleşimi günümüzde kurumuş bir dere ile ikiye bölünmektedir. Özellikle Neolitik Döneme ait tabakalardan bazılarının kuzeydoğu-güneybatı yönünde uzanan bir derenin iki yanında yer aldığı ve böylece Neolitik yerleşimcilerin su yataklarına en yakın konumda yerleşmeyi tercih ettikleri ve

Yeşilova Höyüğü Neolitik Dönem yapıları. ©Yeşilova Höyüğü Kazı Arşivi

Erken Tunç Çağı ritüel kabı. ©Yeşilova Höyüğü Kazı Arşivi

taşkınlardan korunmak için dere kenarına set duvarları inşa ettikleri anlaşıldı. Günlük yaşamın en önemli unsuru olan su ile iç içe neredeyse bin yıla yakın süre devam eden yerleşimlerin aynı zamanda derelerin taşkınlarından da olumsuz etkilendikleri görüldü.

Set duvarının kuzeyinde yapılan çalışmalarda içinde atölyelerin de olduğu ve bir kısmı set duvarına bitişik durumda olan yuvarlak planlı dört mekan ortaya çıkarıldı. İçinde ocak ve işlikler yer alan mekanların yaklaşık 2 metre çapında kulübeler şeklinde yapıldıkları tespit edildi. Benzerlerine İzmir-Aliağa'da Ege Gübre Neolitik yerleşiminde de rastlanan kulübeler-

den birinin içinde tam ve yarı işlenmiş kemik ve taş aletler bulunması nedeniyle bu mekanın atölye olduğu düşünülmektedir.

Yassitepe Höyüğü

Yeşilova Höyüğü'nde kazı çalışmalarının sürdürüldüğü diğer bir alan Yassitepe'dir. Daha önceki kazı sezonlarında Erken Tunç Çağına ait 12 mekanın ortaya çıkarıldığı bu alanda 2016 yılı kazı sezonunda, mekanların içinde ve Erken Tunç Çağının erken katlarında çalışıldı. Erken Tunç Çağına tarihlenen mekanlara ilişkin bir restorasyon projesi hazırlamak amacıyla yapıların kullanım ve onarım evreleri saptanmaya çalışılarak, bu amaçla birçok mekanın içinde kazı çalışmaları yapıldı. Genellikle üç ayrı taban evresine sahip mekanların her bir tabanı üzerinde in situ durumda çanak çömlekler tespit edildi. Sayıları 20-30 arasında değişiklik gösteren taban üzerindeki kaplar arasında astar renkleri siyah ve kahverengimsi kırmızı olan ve ağız kenarlarında boy-nuz şeklinde çıkıntıları bulunan üç ayaklı çömleklerden, gaga ağızlı testilere kadar birçok kap bulunmaktadır. Mekanların içinde ayrıca, sayıca daha az olmakla birlikte taban üzerinde ve tabana yarısı gömülü durumda pithoslar da ele geçti. Çok sayıda kabin olması mekanlarda yoğun bir depolama faaliyetinin olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla, Yassitepe'de Erken Tunç Çağı I döneminde varlık seviyesi yüksek bir yaşantının var olduğunu söylemek mümkündür.

Mekanların içinde ayrıca, benzerlerine rastlanmayan bazı kaplar da görüldü. Bunlardan en dikkat çekici olan örnekler arasında, iki akıtacaklı bir ritüel kabı ile kadın formunda üzeri kazıma bezemeli bir koku şişesi yer almaktadır. 9.5 cm yüksekliğindeki koku şişesi Batı Anadolu'daki ilk örneklerden biridir.

Mekanlarda bulunan kapların içinde saklanan maddeleri saptayabilmek amacıyla toprak ve tortu örnekleri de incelendi. Arkeobotanik araştırmalarda bazı kapların dip kısımlarında üzüm çekirdeklerine rastlandı. Karbonlaşmış durumdaki üzüm, üzüm sapı ve çekirdekleri, İzmir'deki üzüm yetiştiriciliğinin en az 5.000 yıl önce başladığını ortaya koyuyor. Sözünü ettiğimiz üzüm çekirdekleri ve kalıntıları, Herodotos'un "Smyrna'nın gül ve bal kokulu muskhatos" olarak söz ettiği, Foça yoluyla Sicilya'ya ulaşan ve Fransa'da Muscat de Frontigna adını alan Bornova Misketi'nin ilk yetiştiği topraklardan biri olduğunu kanıtlıyor.

2016 yılında ortaya çıkan kalıntılardan biri de Erken Tunç Çağı yapılarından birinin girişinde yer alan keramik fırını oldu. İçinde keramik yapmak için hazırlanmış kil topakları ele geçen fırının yanında olasılıkla çömlekçinin su ihtiyacını karşılayan bir *pithos* bulundu.

Yassitepe Höyüğü'nün kuzeyinde, yerleşim alanının dışındaki bir alanda Erken Tunç Çağına ait ikisi *hocker* pozisyonunda gömülmüş basit toprak

mezar, biri çömlek mezar olmak üzere üç mezar bulunmuştur. Ekstramural (yerleşim yeri dışı) gömülerde herhangi bir mezar eşyası saptanmadı.

2016 yılı çalışmaları sonucunda Yeşilova Höyüğü'nde, Neolitik Dönemden Erken Tunç Çağına kadar farklı dönemlere ilişkin 234 adet envanterlik ve 218 etütlük nitelikte toplam 452 eser elde edildi.

Yeşilova Höyüğü yanında yer alan Bornova Belediyesi Yeşilova Höyüğü Ziyaretçi Merkezi konferanslar, sergi ve atölyeleri içeren aktiviteleri ile tüm yıl boyunca ziyaretçilerini kabul etti. Böylece Yeşilova Höyüğü, anaokulundan üniversiteye her yaşta öğrencinin eğitildiği, yıl boyunca binlerce yettişkinin ziyaret ettiği topluma açık bir aktif kazı alanı haline dönüştür.

Erken Tunç Çağı çanak çömlek örnekleri. ©Yeşilova Höyüğü Kazı Arşivi

Yeşilova Höyüğü Neolitik Dönem yuvarlak planlı yapıları. ©Yeşilova Höyüğü Kazı Arşivi

Yassitepe Erken Tunç Çağı mekanları. ©Yeşilova Höyüğü Kazı Arşivi

